

ТАЄМНИЦЯ ОСОБИСТОГО ЖИТТЯ: ЗМІСТ ТА ЗАХИСТ

THE SECRET OF PERSONAL LIFE: CONTENT AND PROTECTION

**Блінова Г.О., д.ю.н., доцент,
професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»**

**Потіп М.М., д.ю.н., доцент,
професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»**

У статті проаналізовано сучасні державні стратегії, що визначають пріоритетність захисту інформації з обмеженим доступом особистого характеру. З'ясовано, що Стратегією розвитку інформаційного суспільства в Україні визначають ризики інформаційної безпеки для фізичних осіб, пов'язані з порушенням їхнього права на таємницю приватного життя, а також перспективність досліджень правового регулювання та вдосконалення вітчизняного законодавства в частині порядку обігу інформації з обмеженим доступом приватного характеру. З'ясовано, що актуальність захисту особистої таємниці зумовлена публічними та приватними інтересами у сфері інформаційної безпеки, що пов'язані з недопущенням вчинення таких правопорушень, як крадіжка, викрадення, вимагання, шахрайство, булінг та різні форми завдання моральної та матеріальної шкоди, що стають можливими у зв'язку з незаконним отриманням інформації приватного характеру. Проаналізовано наукові підходи до визначення змісту понять «особисте та приватне життя». З'ясовано, що особиста таємниця має найбільше коло застосування в суспільстві та впливає на таємниці, які існують на інших рівнях, а саме сім'ї, об'єднань, держави. Доведено, що особиста таємниця є основою для таємниці приватного життя, сімейної таємниці, таємниці усиновлення, таємниці сповіді, таємниці на стан свого здоров'я. З'ясовано, що синонімами особистої таємниці у вітчизняному та міжнародному законодавстві, в теоретичній та практичній юридичних площинах використовуються такі терміни, як «особиста таємниця», «таємниця особистості», «персональні дані», «таємниця особистого життя». Конкретизовано правові норми, що становлять механізм захисту права на таємницю особистого життя. Сформульовано авторське поняття таємниці особистого життя.

Виявлено сучасну тенденцію вітчизняної судової практики у сфері цивільного судочинства, що відображає позицію судової влади щодо застосування законодавства про захист таємниці особистого життя, а саме відомості про приватне життя особи, що становлять її особисту чи сімейну таємницю, є конфіденційною інформацією про особу, яка може бути поширена за її бажанням відповідно до передбачених умов, а також винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Безпідставне збирання відомостей, що становлять таємницю особистого життя, є порушенням статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Ключові слова: особиста таємниця, таємниця приватного життя, сімейна таємниця, приватне життя, цивільне судочинство, захист.

The article analyzes modern state strategies that determine the priority of protection of information with limited personal access. It was found that the Information Society Development Strategy in Ukraine identifies information security risks for individuals associated with the violation of their right to privacy, as well as the prospects of research on legal regulation and improvement of domestic legislation regarding the circulation of information with limited access to private character. It was found that the relevance of personal secrecy is due to public and private interests in the field of information security, related to the prevention of offenses such as theft, kidnapping, extortion, fraud, bullying and various forms of moral and material damage that become possible in connection with the illegal receipt of private information. Scientific approaches to defining the content of the concepts of personal and private life are analyzed. It was found that personal secrecy has the widest range of applications in society and affects the secrets that exist at other levels, namely the family, associations, the state. It has been proven that the classified personal secret is the basis for the secret of private life, family secret, the secret of adoption, the secret of confession, the secret of one's health. It was found that synonyms of personal secrecy in domestic and international law, in theoretical and practical legal terms use such terms as personal secrecy, personal secrecy, personal data, privacy. The legal norms that make up the mechanism of protection of the right to privacy are specified. The author's concept of the secret of personal life is formulated. The current trend of domestic jurisprudence in the field of civil proceedings, reflecting the position of the judiciary on the application of legislation on the protection of privacy, namely information about the private life of a person constituting his personal or family secret is confidential information about a person who may be disseminated at its request in accordance with the conditions provided for, as well as only in cases specified by law, and only in the interests of national security, economic prosperity and human rights. Unreasonable collection of information that constitutes privacy is a violation of Article 8 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

Key words: personal secret, secret of private life, family secret, private life, civil proceedings, protection.

Постановка проблеми. Чинне українське законодавство передбачає загалом більше двадцяти видів таємниць. Значна частина режимів таємниць переживає своє становлення, тому термінологія у сфері їх обігу не досить виважена. Навіть досить напрацьовані правові інститути комерційної, банківської, адвокатської таємниць у законодавчому визначенні відповідних понять не містять чіткої вказівки на вид інформації з обмеженим доступом, що їх становить, відповідно до чинних Законів України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації» [1].

У порівнянні з рівнем правової регламентації зазначених видів інформації з обмеженим доступом таємниця особистого життя людини не має ґрунтового правового захисту. Водночас кожна людина має свою таємну сферу, якою вона не хотіла б ділитися з іншими, наголошує М.В. Матійко. Із цієї точки зору особиста таємниця має найбільше коло застосування в суспільстві та впли-

ває на таємниці, які існують на інших рівнях, а саме сім'ї, об'єднань, держави [2, с. 28]. Сучасний світ, насичений інформаційно-комунікаційними технологіями, вимагає підвищення гарантій захисту інформації про особисте життя людини.

Сучасні стратегічні документи, прийняті в Україні у сфері інформаційної безпеки, чітко закріплюють зв'язок національних та приватних інтересів у цій сфері. Так, Доктрина інформаційної безпеки України визначила, що національними інтересами України в інформаційній сфері є життєво важливі інтереси особи щодо забезпечення конституційних прав і свобод людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації; забезпечення конституційних прав людини на захист приватного життя; захищеність від руйнівних інформаційно-психологічних впливів [3]. Таким чином, питання правового регулювання та судового захисту права на таємницю особис-

того життя має високий ступінь актуальності та потребує ґрунтовного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню правової природи таємниць, їх змісту, класифікації, правового режиму та захисту присвячено наукові роботи таких вчених, як А.І. Алексєнцев, С.Д. Бражник, П.П. Войтович, Г.В. Каднікова, Л.О. Красавчикова, І.І. Кучеров, В.А. Мазуров, О.В. Негодченко, О.С. Самойлова, О.В. Торшин, Т.І. Фулей та інші. Водночас питання захисту таємниці особистого життя висвітлювались фрагментарно, не було визначено їхню природу та види, а також недостатньо висвітлювались питання судового захисту такого виду інформації з обмеженим доступом.

Метою статті є дослідження окремих аспектів правового регулювання обігу відомостей, що становлять таємницю особистого життя, шляхом з'ясування сутності та правової природи, міжнародних та вітчизняних засад захисту права на особисту таємницю, а також висвітлення тенденцій вітчизняної та міжнародної судової практики в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Конституція України визначає межі інформаційної свободи людини, з якими пов'язані інтереси національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Насамперед слід звертати увагу на Стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні, значна увага якої приділена питанням вирішення проблеми інформаційної безпеки. Водночас цей документ відображає необхідність збереження балансу публічних та приватних інтересів, оскільки вказує, що одним з основних завдань інформаційного суспільства в Україні є забезпечення гарантій волевиявлення і самореалізації громадянина в інформаційному суспільстві, а також вільного доступу до інформації та знань, крім установлених законом обмежень, спрощення процедури доступу громадян до інформації та знань за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, крім обмежень, установлених законом, а однією з умов розвитку інформаційного суспільства є вільний доступ до інформації і знань, крім обмежень, установлених законом. Такі обмеження пов'язані із правовим режимом інформації з обмеженим доступом. Водночас Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні визначає, що збільшується частка використання інформаційно-комунікаційних технологій для вчинення злочинів, зокрема крадіжок, вимагань, шахрайства [4]. Ці правопорушення стають можливими у зв'язку з незаконним отриманням інформації приватного характеру, що становлять інформацію з обмеженим доступом, у тому числі особисту таємницю.

У часи глобальної інформатизації та комп'ютеризації особливо актуальним стає питання особистого простору кожної людини, наголошує Г.В. Каднікова [5, с. 137]. Збереження контрольованої недоторканості відомостей, що ідентифікують фізичну особу серед інших, формуючи її інформаційний паспорт як суб'єкта інформаційної спільноти конкретної країни чи безмежного кібернетичного світового простору, який нівелює кордони держав, роблячи вільним доступ до ринків послуг будь-яких з них у світі [6, с. 12].

Дотримання конфіденційності персональної інформації є одним з аспектів приватності, визнаного фундаментальним правом людини в Загальній декларації прав людини ООН, ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародному пакті про громадянські й політичні права та в багатьох інших міжнародних і регіональних угодах. Отже, приватність гарантується як законодавством України, так і міжнародними документами, обов'язковість яких визнана всіма демократичними та цивілізованими державами [7; 9].

Відповідно до ст. 32 Конституції України ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Положеннями статті цілком обґрунтовано задля цього встановлюються обмеження щодо збирання, зберігання,

використання та поширення конфіденційної інформації про особу (без її згоди), адже в іншому разі розголошення подробиць аспектів фінансово-матеріального становища особи може негативно вплинути на спосіб її існування, її родинний стан та на багато інших чинників. Стаття 11 Закону України «Про інформацію» визначає такий її вид, як інформація про фізичну особу (персональні дані) – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження [8]. Джерелами документальної інформації про особу є видані на її ім'я документи, підписані нею документи, а також відомості про особу, зібрані державними органами влади та органами місцевого і регіонального самоврядування в межах своїх повноважень. Не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини.

Наприклад, в ухвалі про відмову у витребуванні доказів за клопотанням адвоката Київський районний суд м. Одеси від 17.10.2019 року роз'яснив, що відомості про приватне життя особи, що становлять її особисту чи сімейну таємницю (зокрема, інформація про освіту, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, дата і місце народження, майновий стан та інші персональні дані про особу), є конфіденційною інформацією про особу, яка може бути поширена за її бажанням відповідно до передбачених умов. Під приватним життям особи Київський районний суд м. Одеси вважає необхідним розуміти сферу життєдіяльності окремої особи, яка включає зв'язки особи з іншими людьми, її приватні справи, сімейні стосунки тощо, тобто все, що пов'язане з її способом життя і не має публічного характеру. Особисту таємницю становлять відомості про приватне життя конкретної особи, які ця особа бажає зберегти в таємниці від інших осіб. Такими відомостями можуть бути відомості про її здоров'я, інтимне життя (зокрема, наявність позашлюбних інтимних стосунків), хобі, особливості сімейних стосунків (народження поза шлюбом дитини тощо). Сімейна таємниця – це відомості про приватне життя члена (членів) окремої сім'ї чи декількох сімей, які він (вони) бажає зберегти в таємниці від сторонніх осіб. Київський районний суд м. Одеси дійшов висновку, що в даному випадку збирання інформації щодо особистого життя осіб і встановлення відомості щодо дітей цих осіб є безпідставним та може порушити ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [9].

К.Р. Резворович, зауважує, що у своїй практиці ЄСПЛ також не сформулював відповідної дефініції. Вчена зазначає, що ЄСПЛ до кола питань особистого життя відносить персональні дані про людину; деякі аспекти фізичного та соціального «я» особи; встановлення та підтримання стосунків з іншими людьми та зовнішнім світом; ім'я, прізвище особи (зміна, написання) («Булгаков проти України» (Bulgakov v. Ukraine) від 11 вересня 2007 р., заява № 59894/00); «Гарнага проти України» (Garnaga v. Ukraine) від 16 травня 2013 р., заява № 20390/07; зовнішній вигляд особи; визначення персональної ідентичності (вибір імені, способу одягатись, сексуальна ідентичність тощо); право визначати своє приватне життя і можливість ознайомлення з ним інших осіб; право на доступ до інформації, пов'язаної з особою та визначенням її правового статусу; здоров'я людини, медичне втручання; збирання медичних даних, складання історії хвороби, конфіденційність медичних даних («Пантелеско проти України» (Panteleyenko v. Ukraine) від 29 червня 2006 р., заява № 11901/02); право особи на фізичну і моральну (пси-

хічну) цілісність; право на особистісний розвиток; право особи на безпечне довкілля; відсутність численних щоденних незручностей, пов'язаних з ідентифікацією особи; право на приватний простір тощо [10; 11, с. 96]. Водночас слід підсумувати, що у справі «Німціт проти Німеччини» Суд зауважує, що поняття «приватне життя», використане в ст. 8, не піддається вичерпному визначенню, а отже, «Суд не вважає за можливе і необхідне дати вичерпне визначення поняттю «приватне життя» (п. 29), наголошує К.Р. Резворович [12; 11, с. 97].

Цивільний кодекс України у ст. 301 «Право на особисте життя та його таємницю» зазначає, що фізична особа має право на особисте життя, вона сама визначає своє особисте життя і можливість ознайомлення з ним інших осіб, також має право на збереження в таємниці обставин свого особистого життя, які можуть бути розголошені іншими особами лише за умови, що вони містять ознаки правопорушення, що підтверджено рішенням суду, а також за її згодою. Положення цієї статті мають реалізацію також у ст. 422 ЦК, яка зазначає, що твір не може бути опублікований, якщо він порушує права людини на таємницю її особистого і сімейного життя [13]. Таким чином, спостерігаємо, що в теоретичній та практичній юридичних площинах вживаються як синоніми такі терміни, як особиста таємниця, таємниця особистості, персональні дані, таємниця особистого життя.

Конституційний Суд України у своєму рішенні від 20.01.2012 року визначив поняття особистого життя фізичної особи, а саме це є її поведінка у сфері особистісних, сімейних, побутових, інтимних, товариських, професійних, ділових та інших стосунків поза межами суспільної діяльності, яка здійснюється, зокрема, під час виконання особою функцій держави або органів місцевого самоврядування. Сімейне життя, на думку Конституційного суду, – це особисті майнові та немайнові відносини між подружжям, іншими членами сім'ї, яке здійснюється на засадах, визначених у Сімейному кодексі України. Конституційний Суд України виходить з того, що неможливо визначити абсолютно всі види поведінки фізичної особи у сферах особистого та сімейного життя, оскільки особисті та сімейні права є частиною природних прав людини, які не є вичерпними і реалізуються в різноманітних і динамічних відносинах майнового та немайнового характеру, стосунках, явищах, подіях тощо [14].

У цьому рішенні Конституційний Суд України зазначив, що інформація про особисте та сімейне життя особи (персональні дані про неї) – це будь-які відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована, а саме: національність, освіта, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, матеріальний стан, адреса, дата і місце народження, місце проживання та перебування тощо, дані про особисті майнові та немайнові відносини цієї особи з іншими особами, зокрема членами сім'ї, а також відомості про події та явища, що відбувалися або відбуваються в побутовому, інтимному, товариському, професійному, діловому та інших сферах життя особи, за винятком даних стосовно виконання повноважень особою, яка займає посаду, пов'язану зі здійсненням функцій держави або органів місцевого самоврядування. Така інформація про фізичну особу та членів її сім'ї є конфіденційною і може бути поширена тільки за їхньою згодою, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [9].

К.Р. Резворович виявляє три підходи щодо співвідношення понять «особисте життя» та «приватне життя». Представники першого підходу, за її спостереженнями, вважають, що ці категорії слід вважати однаковими, представники другого зазначають, що поняття «приватне життя» дещо ширше, ніж поняття «особисте життя», суть третього підходу полягає в широкій інтерпретації

поняття «приватне життя», в якому поняття «особисте» та «сімейне» життя охоплюються поняттям «приватне життя». Сама дослідниця підтримує підхід, сутність якого зводиться до того, що термін «приватне життя» є ширшим у порівнянні з терміном «особисте життя» [11, с. 97].

На забезпечення режиму особистої таємниці спрямовані норми ст. 303 Цивільного кодексу України, в якій закріплено право людини на особисті папери, відповідно до якого особисті папери (документи, фотографії, щоденники, інші записи, особисті архівні матеріали тощо) фізичної особи є її власністю. Ознайомлення з особистими паперами, їх використання, зокрема шляхом опублікування, допускаються лише за згодою фізичної особи, якій вони належать. Якщо особисті папери фізичної особи стосуються особистого життя іншої особи, для їх використання, в тому числі шляхом опублікування, потрібна згода цієї особи. У разі смерті фізичних осіб, визначених частинами другою і третьою цієї статті, особисті папери можуть бути використані, в тому числі шляхом опублікування, лише за згодою їхніх дітей, вдови (вдівця), а якщо їх немає, – батьків, братів та сестер [13].

Також збереженню особистої таємниці сприяє інститут таємниці кореспонденції. Так, у статті 306 ЦКУ зазначено, що листи, телеграми та інші види кореспонденції можуть використовуватися, зокрема, шляхом опублікування, лише за згодою особи, яка направила їх, та адресата. Якщо кореспонденція стосується особистого життя іншої фізичної особи, для її використання, зокрема шляхом опублікування, потрібна згода цієї особи [13].

Стаття 308 Цивільного кодексу також спрямована на захист особистої таємниці особи. Так, фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку лише за її згодою, а також вона може вимагати припинення їх публічного показу в тій частині, яка стосується її особистого життя.

У Рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України визначено, що інформацією про особисте та сімейне життя особи є будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки тощо, пов'язані з особою та членами її сім'ї, за винятком передбаченої законами інформації, що стосується здійснення особою, яка займає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень. Така інформація про особу є конфіденційною. Суд також зазначив, що збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є втручанням в її особисте та сімейне життя. Таке втручання допускається винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [14].

Верховний суд під час розгляду справи № 640/5366/19 щодо оскарження звільнення лікаря-анестезіолога в постанові від 25.09.2020 року врахував порушення цим лікарем обов'язку, передбаченого пунктами 3.6, 3.7. Етичного кодексу лікаря України, поважати честь і гідність пацієнта, його право на невтручання в особисте життя, ставитися до нього доброзичливо, з розумінням сприймати занепокоєння рідних і близьких станом хворого, а також захищати право кожного пацієнта на збереження особистої таємниці та на дотримання режиму лікарської таємниці. У зв'язку із цим касаційну скаргу цього лікаря залишив без задоволення [15]. Таким чином, механізм реалізації права на таємницю особистого життя охоплює норми міжнародного та національного законодавства, матеріального і процесуального права. У цивіль-

ному процесі діє ряд правових інструментів, що в розгляді справи судом дозволяє зберегти в таємниці відомості особистого характеру сторін: 1) ч. 7 ст. 7 – розгляд справи у закритому судовому засіданні проводиться у випадках, коли відкритий судовий розгляд може мати наслідком розголошення таємної чи іншої інформації, що охороняється законом, або за клопотанням учасників справи з метою забезпечення таємниці усиновлення, запобігання розголошенню відомостей про інтимні чи інші особисті сторони життя учасників справи або відомостей, що принижують їхню честь і гідність, а також в інших випадках, установлених законом; 2) ч. 8 ст. 7 – Особисті папери, листи, записи телефонних розмов, телеграми та інші види кореспонденції можуть бути оголошені в судовому засіданні лише за згодою осіб, визначених Цивільним кодексом України. Це правило застосовується під час дослідження звуко- і відеозаписів такого самого характеру; 3) п. 2 ч. 1 ст. 70 – не можуть бути допитані як свідки особи, які за законом зобов'язані зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм у зв'язку з наданням професійної правничої допомоги або послуг медіації під час проведення позасудового врегулювання спору; священнослужителі – про відомості, одержані ними на сповіді віруючих; судді та працівники – про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, або про інформацію, що стала відома судді під час урегулювання спору за його участю; інші особи, які не можуть бути допитані як свідки згідно із законом чи міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, без їхньої згоди; 4) ст. 236 – зміст особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції фізичних осіб може бути досліджений у відкритому судовому засіданні або оголошений за клопотанням учасника справи лише за згодою осіб, визначених Цивільним кодексом України; 5) ст. 238 – під час відтворення звукозапису, демонстрації відеозапису, що мають приватний характер, а також у разі їх дослідження застосовуються правила цього Кодексу щодо оголошення і дослідження змісту особистого листування і телеграфних повідомлень; 6) ст. 313 – для забезпечення таємниці усиновлення у випадках, встановлених Сімейним кодексом України, суд розглядає справу в закритому судовому засіданні; 7) глава 12 – розгляд судом справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб [16].

Юридична відповідальність за порушення режиму особистої таємниці чітко визначена тільки у ст. 182 Кримінального кодексу України «Порушення недоторканності приватного життя», що закріплює відповідальність за незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконну зміну такої інформації, крім випадків, передбачених іншими статтями цього Кодексу, що караються штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років [17].

Кодекс України про адміністративні правопорушення передбачає адміністративну відповідальність за порушення законодавства у сфері захисту персональних даних. За недодержання встановленого законодавством про захист персональних даних порядку захисту персональних даних, що призвело до незаконного доступу до них або порушення прав суб'єкта персональних даних, ч. 4 статті 188-39 передбачено накладення штрафу на громадян від ста до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від трьохсот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [18].

Висновки. З'ясовано, що Стратегією розвитку інформаційного суспільства в Україні визначають ризики інфор-

маційної безпеки для фізичних осіб, пов'язані з порушенням їхнього права на таємницю приватного життя, а також перспективність досліджень правового регулювання та вдосконалення вітчизняного законодавства в частині порядку обігу інформації з обмеженим доступом приватного характеру. З'ясовано, що актуальність захисту особистої таємниці зумовлена публічними і приватними інтересами у сфері інформаційної безпеки, що пов'язані з недопущенням учинення таких правопорушень, як крадіжки, викрадення, вимагання, шахрайства, булінг та різні форми завдання моральної та матеріальної шкоди, що стають можливими у зв'язку з незаконним отриманням інформації приватного характеру.

Проаналізовано наукові підходи до визначення змісту понять «особисте» та «приватне життя». З'ясовано, що особиста таємниця має найбільше коло застосування в суспільстві та впливає на таємниці, які існують на інших рівнях, а саме сім'ї, об'єднань, держави. Доведено, що особиста таємниця є основою для таємниці приватного життя, сімейної таємниці, таємниці усиновлення, таємниці сповіді, таємниці на стан свого здоров'я.

З'ясовано, що синонімами особистої таємниці у вітчизняному та міжнародному законодавстві, в теоретичній та практичній юридичних площинах використовуються такі терміни, як «особиста таємниця», «таємниця особистості», «персональні дані», «таємниця особистого життя».

ЄСПЛ, розв'язуючи спори у сфері захисту права на приватність, вивчає інформацію про персональні дані людини; деякі аспекти фізичного та соціального «я» особи; встановлення та підтримання стосунків з іншими людьми та зовнішнім світом; ім'я, прізвище особи, про зовнішній вигляд особи; визначення персональної ідентичності, вибір імені, способу одягатись, сексуальної ідентичності тощо; права визначати своє приватне життя і можливість ознайомлення з ним інших осіб; право на доступ до інформації, пов'язаної з особою та визначенням її правового статусу; здоров'я людини, медичного втручання; збирання медичних даних, складання історії хвороби, конфіденційність медичних даних; право особи на фізичну і моральну (психічну) цілісність; право на особистісний розвиток; право особи на безпечне довкілля; відсутність численних щоденних незручностей, пов'язаних з ідентифікацією особи; право на приватний простір тощо.

Конкретизовано правові норми, що становлять механізм захисту права на таємницю особистого життя: 1) стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; 2) статті 34 Конституції України; 3) статті 301, 303, 306, 308, 422 Цивільного кодексу України; 4) статті 7, 70, 236, 238, 313 Цивільного процесуального кодексу України; 5) стаття 182 Кримінального кодексу України; 6) стаття 188-39 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Спираючись на результати дослідження теоретичних та практичних аспектів використання та захисту таємниці особистого життя, ми визначили її ознаки: конфіденційні відомості про національність, освіту, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, хобі, адресу, дату і місце народження, відомості про поведінку у сфері особистісних, сімейних, побутових, інтимних, товариських, професійних, ділових та інших стосунків поза межами суспільної діяльності, яка здійснюється, зокрема, під час виконання особою функцій держави або органів місцевого самоврядування, зафіксовані в документах або інших носіях, а також усна інформація; ці відомості є недоторканими, їм забезпечується державно-правовий захист від їх незаконного отримання та розголошення; поширення цих відомостей завдає шкоди особі; відомості можуть бути відомі або довірені особам в силу їхньої службової або професійної діяльності, на яких покладається обов'язок не розголошувати ці відомості; розголошення цієї інформації дозволяється винятково у випадках, визначених законом,

і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини; за незаконне отримання або поширення цих відомостей законодавством установлюється юридична відповідальність.

Таким чином, таємницю особистого життя можна визначити як конфіденційні відомості про національність, освіту, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, хобі, адресу, дату і місце народження, джерелами якої є видані на її ім'я документи, підписані нею документи, зображення фізичної особи та відомості про поведінку у сфері особистісних, сімейних, побутових, інтимних, товариських, професійних, ділових та інших стосунків поза межами суспільної діяльності, незаконне розголошення якої може завдати шкоди її власнику, та яка поширюється за його бажанням відповідно до передбачених ним умов, а також винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

З'ясовано, що дотримання режиму таємниці особистого життя є одним з аспектів приватності, визнаного

фундаментальним правом людини в Загальній декларації прав людини ООН, Міжнародному пакті про громадянські й політичні права, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародній конвенції про охорону осіб під час автоматизованого оброблення особистих даних.

Виявлені сучасні тенденції вітчизняної судової практики у сфері цивільного судочинства, що відображають позицію судової влади щодо застосування законодавства про захист таємниці особистого життя, а саме відомості про приватне життя особи, що становлять її особисту чи сімейну таємницю, є конфіденційною інформацією про особу, яка може бути поширена за її бажанням відповідно до передбачених умов, а також винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Безпідставне збирання відомостей, що становлять таємницю особистого життя, є порушенням статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Стаття 314.
2. Матійко М.В. Приватноправові аспекти теорії таємниць. *Часопис цивілістики*. 2020. № 37. С. 26–30. URL: <http://chascyvil.onua.edu.ua/index.php/chc/article/view/345/339>
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>
4. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні : Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text>
5. Кадникова Г.В. Правовий режим доступу до публічної інформації: адміністративно-правовий аспект : дис. ... на здобут. наук. ступ. канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2019. 274 с.
6. Право на приватність: *conditio sine qua non* / Харківська правозахисна група. Харків : Фоліо, 2003. 216 с.
7. Ухвала про відмову у витребуванні доказів Київського районного суду м. Одеси від 17.10.2019 року у справі справа № 520/8156/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85109224>
8. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Стаття 650.
9. Блінова Г.О. Інформаційне забезпечення органів публічної адміністрації в Україні: адміністративно-правові засади : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 503 с.
10. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя : науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. Київ, 2015. 208 с. URL: <https://www.osce.org/uk/ukraine/232716?download=true>
11. Резворович К.Р. Право на особисте життя vs право на приватне життя: дискусійність співвідношення категорій. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 95–101.
12. Judgment in the Case of «Niemietz v. Germany» (Application no. 13710/88). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57887>
13. Цивільний кодекс України : Закон України 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#Text>
15. Постанова Верховного суду від 25 вересня 2020 року у справі № 640/5366/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91958390>
16. Цивільний процесуальний кодекс України. Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. *Голос України*. 18.05.2004. № 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/print>
17. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. *Голос України*. 19.06.2001. № 107.
18. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Постанова Верховної Ради Української РСР № 8074-10 від 07.12.84. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.